

načkoj (čudno, da je med južnoslovanskimi deželami le Slovenija odlikovana). Književni jezik srpskohrvatski.

Franciji, najprisrčnejši prijateljici južnih Slovanov, so posvečene tri zelo zanimive razprave: «Francuske veze sa Srbima», «Francuski časopisi i listovi, koji su se bavili našim narodom» in «Francuski utjecaj na srpsko-hrvatsku i slovenačku književnost». Podobne članke bi bilo mogoče posvetiti tudi raznim drugim narodom, katerih vplivi so bili včasih še večji nego francoski, zlasti Nemcem, Italijanom, Turkom in Ogrom; a večinoma vsiljenih, malokdaj zaželenih vplivov teh sosedov enciklopedija najbrže ne bo podčrtavala.

V člankih o Franciji preseneča silno nedosledna pisava francoskih lastnih imen. Srečujemo neizpremenjena imena: Hugo, Flaubert, Daudet, Rousseau itd. poleg takih-le: Mise (Musset), Kope (Coppée), A. Franc (A. France) in rodilniške oblike Misca (s tiskovno pomoto namesto Misea), Hervica, Beca (od imena Becque), «od Kurteneja» (I, 653) poleg «od Courtenay» (I, 651). Tudi drugim imenom se v enciklopediji rado kaj primeri. Naš Freuensfeld je postal Freiensfeld. Jarc Miran je prekrščen v Milana. O naši abecedni vojni izvemo, da je Bohoričev pravopis zmagal «protiv novog, Metelkinog» (I, 438). Ali je metelčico rodila gospa Metelka? Ali se govori med Slovani: Gruden, Grudena (II, 281); Unec, Uneca (II, 138); Zvonček, Zvončeka (I, 708)? Nedosledno se nekatera slovenska imena in naslovi spisov ali listov srbijo, drugi ne: Popotovanje Nikolaja Nikića (I, 345); Lovrenčić (I, 426); Čvelica (I, 438); Podkoran (= Podkoren, II, 263); ženski Svijet (= tržaški «ženski svet», I, 491); Slovenački biografski leksikon (I, 465) in Slovenski biografski leksikon (I, 647). Rodilnika «Petrarce» (I, 582) ne bo nihče bral «Petrarke», kakor bi moral. Mnogo je tiskovnih napak, zlasti v imenih: Grešnik Lenert (Lenart, I, 345), Žigont (Žigon, I, 438), Ilik (Ilirik, I, 462), Iv. Cankar (Iz. Cankar, I, 540) kot urednik Doma in sveta, Člegaš (Blegaš, II, 203), P. P. (I. P., I, 483) kot pisec članka «Debeljak», Radovice (Radovljice, I, 754), Aleksandrov-Muri (Murn, I, 688), u Kekinjama (Mekinjama, II, 241), kod Lunovice (Lukovice, II, 319), Pren (Prem, II, 321), Pagliaruggi (Pagliaruzzi, II, 358). Tiskovne pomote v številkah: Dedović Martin (I, 486), gotovo ni živel od 1756. do 1912., temveč do 1812. Če je sv. Dominik umrl 1221., se ni mogel roditi 1770. (I, 542), temveč 1170.

Omenili smo nekaj takih peg, ker bi radi videli, da bi jih bilo v poznejših zvezkih zmerom manj in bi medsebojno spoznavanje med Srbi, Hrvati in Slovenci bolj in bolj napredovalo. Dasi imajo še pet različnih zakonikov, kakor kaže članek «Građansko pravo» (I, 768), in več zemljiškoknjižnih sestavov, kakor priča «Katastar zemljarinski» (II, 289), vendar upamo, da se iz teh začasnih zadreg najde sporazumen izhod ne samo do zakonodajnega in gospodarskega, temveč predvsem do duševnega in prosvetnega zedinjenja. Pri tem delu si pridobiva Narodna enciklopedija odličnih zaslug.

Andrej Budal.

Karel Čapek: Makropulosova tajna. Komedijska u tri čina s promenom. S češkokog preveo Milutin Ignjačević. Izdavač: Univers. biblioteka. Beograd. 1927. Str. 94.

Karel Čapek spada med tiste sodobne češke dramatike, ki so si s svojimi deli utrli pot tudi izven svoje domovine. Že s komedijo «R. U. R.» je vzbudil avtor pozornost najširše književne javnosti, in pokazal smisel za pereče probleme sodobnosti, izoblikovane v fantastičnem dejanju, v katerem se pozna, da je bil intelekt odločnejši faktor kot prvobitna tvornost. Izmed drugih Čapkovih del je posebno «Věc Makropolus» ojačila avtorjev sloves, saj jo je

njegov rojak, glasbenik L. Janaček uporabil kot besedilo svoje najnovejše opere. Ta komedija, ki je pravkar izšla v srbohrvatskem prevodu, drži gledalca v izredni napetosti, ker je dramatik namenoma postavil težišče drame v zadnjo sliko, v kateri se v docela nepričakovani smeri razpleta «tajna» skoro v načinu filmskih pustolovščin.

Dejanje prikazuje borbo za dediščino med Prusom in Gregorjem, med dvema potomcema starih plemiških družin. Ta proces, ki se vleče že skozi celo stoletje z menjajočim se uspehom za obe stranki, roma iz rok enega rodu na drugi, tretji rod, in tozadevni spisi imajo že zgodovinsko vrednost v registraturi odvetnika Kolenatija. Pravica je na strani Gregorja, ki pa (v I. dej.) izgubi svoj proces pri najvišjem sodišču. Tedaj pa se na pozorišču pojavi slovita igralka Emilija Marti, ki ne pokaže samo osupljivega zanimanja za ta proces, ampak poseže s svojim zagonetnim vedenjem usodno v celo zadevo. Ona pripomore Gregorju do potrebnih dokazilnih listin, ki jih ima njegov nasprotnik nevede shranjene v svoji blagajni. Ko dejanske ugotovitve potrjuje resničnost Martinih izpovedb, se razkrije tudi vzrok njenega zanimanja za ta proces: igralka je hotela dobiti v roke «Makropulosovo tajno», okultno navodilo, kako moremo razširiti življensko dobo do 300 let. To navodilo je spisal njen oče za cesarja Rudolfa, ki pa ni bil deležen uspeha čudotvornega odkritja, ampak nekdo drugi. Po spretnih, detektivsko ostro zasnovanih dialogih zvemo, da je ta drugi — Emilija Marti, ki je prav zdaj dopolnila fantastično starost 337 let in je povzročiteljica tega večnega procesa med Prusom in Gregorjem.

Komu naj pripada skrivnostno navodilo, ki podaljša človeško starost, ali velikim posameznikom, ki se pojavljajo v človeški zgodovini kot usodni vodniki? Toda, kdo sme odločevati? Ali naj «tajna» pripade Gregorju, ki je edini upravičen, da sprejme z dediščino vred tudi to listino? Tristo let živeti? Vse spoznati, vse vedeti — ne! Nikdo noče sprejeti leka, a vendar jih vse tare strah pred smrtjo. Tedaj igralka podari listino svoji mladi tovarišici Kristini, katera pa listino zapali ob goreči sveči, češ, «samo mladost brez skrbi zapali strah pred smrtjo...» tisti strah, ki se javlja v dušah trudnih in slabotnih naveličancev. Že iz fabule je razvidno, da je komedija močno prežeta s konstruktivnostjo, ki da avtorju priliko za izpoved svojega gledanja na svet in osnovno misel, da vselej zmaga natura nad umetno miselnostjo (podoben idejni akord zaključuje tudi «R. U. R.»). Toda kljub geometrični zgradbi dejanja so osebe v drami resnične, žive v vsaki besedi in sleherni kretnji, bodisi da gre za komplicirano duševnost pomlajene igralka, ali za svetovljansko besedo obeh tekmecev ali pa za katerikoli manj pomembni izraz postranskih oseb.

Komedija zapusti v splošnem vtis svežosti in tudi neobičajna fantastika, ki prepleta docela realistično dejanje, vpliva moderno in bolj življensko kot patos premnogih ekspresionističnih dram.

M i r a n J a r c.

Miroslav Hirtz: Novele iz životinjskoga svijeta. Knjiga jednoga prirodnjaka. Zagreb 1927. Str. 63. Din 30.

Prodirajoč vedno dalje v tajnosti narave, se Homo Sapiens zanima bolj in bolj za svoje «nižje brate». Živali potakem zavzemajo že dokaj mesta v slovstvu. Da omenim samo mačko: proslavljali so jo v francoskem jeziku Baudelaire, Loti, Farrère, Lichtenberger, Colette, a gospa Conan Fallexova celo izdaja obzornik «Le Monde félin»... Nedavno je imel metapsihični kongres med drugim na dnevnem redu misleče pse. Pri nas še nimamo svojega Maeterlincka niti Fabra. Saj še Erjavec ni vzbudil skoro nobenih na-